

Motion till riksdagen 2018/19:55

av **Daniel Bäckström m.fl. (C)**

med anledning av skr. 2017/18:283 Riksrevisionens rapport om livsmedels- och läkemedelsförsörjning – samhällets säkerhet och viktiga samhällsfunktioner

---

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utveckla en god försörjningsförmåga i fråga om samhällsviktiga varor och tjänster i händelse av kris och krig, där offentliga aktörer och näringslivet samt enskilda individer tillsammans har en viktig roll, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av helhetsperspektiv med strategier och hur Sveriges försörjningsförmåga ska stärkas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda sårbarheter i samhällsviktiga varors försörjningskedja och hur bristerna kan minimeras och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Riksrevisionen har identifierat brister på systemnivå och styrning vad gäller livsmedels- och läkemedelsförsörjningen i Sverige. Till sitt försvar anför regeringen att Riksrevisionens granskning innefattar perioden 2008–2018, att det säkerhetspolitiska läge som råder i dag inte gällt under större delen av perioden för granskningen och att behovet av och inriktningen på mål för statliga insatser därför har varierat över tid. Det är riktigt, men däremot förklarar det inte varför regeringen agerade passivt under sin egen regeringsperiod 2014–2018 och först så sent som under sommaren 2018 beslutade om en utredning som ska titta närmare på hälso- och sjukvårdens beredskap och förmåga inför och vid allvarliga händelser i fredstid och höjd beredskap. Det försämrade säkerhetspolitiska läget är här sedan länge nu, och passiviteten är slående. En handlingskraftig regering hade agerat tidigare, med ett helhetsperspektiv på försörjningsfrågorna.

Den sedan några år tillbaka påbörjade totalförsvarsplaneringen innebär ett ökat fokus på försörjningsfrågor på ett sätt som inte varit aktuellt under lång tid. Trots det har regeringen inte förmått tydliggöra styrningen och kraven på ansvariga aktörer på ett tillräckligt adekvat sätt, i rätt tid. Riksrevisionen rekommenderar i sin rapport att regeringen ska klargöra mål, krav och ansvar och att avsaknaden av tydliga mål för livsmedels- och läkemedelsförsörjningen lämnar ett stort utrymme för tolkning hos berörda aktörer. Riksrevisionens utgångspunkt är att mål eller andra formuleringar som aktörerna ska utgå från bör vara så pass tydliga att de ger goda förutsättningar för handling och att det bör finnas en rimlig klarhet och konsistens i styrningen.

Centerpartiet har tidigare motionerat om att funktionalitetskrav behöver definieras hos samhällsviktig verksamhet samt att man bör se över om det behövs ytterligare åtgärder för att kunna säkerställa leveranser till samhällsviktiga verksamheter i händelse av kris och krig. Funktionskrav kan vara ett sätt att styra en verksamhet och tydliggöra krav och målsättningar på det sätt som Riksrevisionen efterfrågar.

Riksrevisionen nämner också att det finns oklarheter kring hur privata aktörer förväntas ta ansvar när det gäller samhällsviktiga funktioner, samt att det saknas målbilder som ger förutsättningar för samarbetet med t.ex. avtal. Inte heller detta är en ny problematik och därför är förvisso utredningen om näringslivets roll inom totalförsvaret samt försörjningstrygghet i fråga om försvarsmateriel välkommen, men även den sent initierad, och dessutom begränsad till höjd beredskap och krig. Sommarens torra visar att det kan uppstå långtgående störningar i livsmedelsproduktion och försörjning även i fredstid. Det är därför svårbegripligt varför regeringen väljer att bara titta på försörjningstrygghet i ett försvarsmaterielperspektiv och inte i ett helhetsperspektiv, inkluderande också bl.a. livsmedels-, läkemedels- eller energiförsörjning också i fredstid. Centerpartiet har länge efterlyst ett helhetsperspektiv med strategier för hur Sveriges försörjningsförmåga ska stärkas. Tyvärr riskerar enskilda sektorsutredningar, såsom en för hälso- och sjukvården, en för försvarsmateriel osv., leda till suboptimeringar och bristande helhetssyn som åtgärdar systemfelen.

Centerpartiet har länge också efterlyst att ansvarsfördelningen av livsmedelsberedskapen vid kris tydliggörs. I Centerpartiets egen livsmedelsstrategi, som presenterades som en följdmotion till regeringens förslag på livsmedelsstrategi, lyfter vi bl.a. vikten av att minska livsmedelskedjans sårbarhet vid kris, att tydliggöra ansvarsfördelningen av livsmedelsberedskap vid kris men också att göra livsmedelsförsörjning till en viktig parameter i planeringen för det civila försvaret. Ett första steg är att utreda hur sårbar livsmedelskedjan är och hur bristerna kan minimeras. Detsamma gäller andra samhällsviktiga varor och tjänster. Vi delar därför Riksrevisionens bedömning att Livsmedelsverkets samordningsuppdrag för livsmedelsförsörjning är oklart, bl.a. eftersom det är begränsat till leden efter primärproduktionen, hur det förhåller sig till längre kriser och höjd beredskap.

Det går inte heller att bortse från primärproduktionens roll för svensk försörjningsförmåga av livsmedel. Sommaren 2018 visar att det räcker med några torra månader vid fel tillfälle på året för att vår livsmedelsproduktion ska påverkas negativt, för att inte nämna konsekvenserna för enskilda bönder och djur.

Vårt beroende av importerad mat är stort, men svenskt jordbruk har en viktig roll, också för totalförsvaret. En aspekt, men inte den enda, av Sveriges försörjningsförmåga är att öka andelen svenskproducerad mat. För att göra det krävs att svenskt jordbruk är konkurrenskraftigt. Att välja svensk mat framför utländskt producerad mat, och att exempelvis ställa krav i upphandling på att maten som köps in ska ha producerats i

enlighet med svensk djurskyddslagstiftning kan vara ett sätt att öka andelen svenskproducerad mat. Att exportera mer svenskproducerad mat är också ett sätt att öka andelen svenskproducerade livsmedel och den odlingsbara marken. Det är viktigt ur ett beredskapsperspektiv, inte minst för omställningsförmågan. Dock är självförsörjningsgrad endast en aspekt av ett lands försörjningsförmåga men inte allt. Det krävs också en förmåga att ställa om produktion och verksamhet om det skulle behövas. Att minska sårbarheter och risker i försörjningsförmågan är också viktigt. Ur ett beredskapsperspektiv innebär bl.a. just in time-principen en sårbarhet eftersom det inte finns större lagerkapacitet att använda när något händer. Maten skulle ta slut i butikerna på några få dagar vid en kris och detsamma gäller för andra viktiga produkter såsom läkemedel men även olika insatsvaror. Drivmedel förväntas bli en kritisk resurs. Hur sårbarheter bäst minskas behöver belysas ur olika perspektiv, inte minst ett marknadspåverkande perspektiv, men också kostnadsperspektiv och ansvarsperspektiv. För Centerpartiet är det viktigt att alla led i exempelvis försörjningskedjan ingår och beaktas när försörjningsförmågan utvecklas. Samverkan och avtal mellan offentliga aktörer och näringsliv behöver utvecklas, inte minst om lagerhållningen ska utökas. Individens ansvar för sin egen försörjning är likväl viktig och behöver tydliggöras. Än finns mycket kvar att göra.

Daniel Bäckström (C)

Lars Thomsson (C)

Mikael Larsson (C)